

Život Konstantina a Metoděje

V letošním roce si připomínáme 1150. výročí příchodu slovanských věrozvěstů Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu. Nebyli prvními misionáři v této oblasti. Již předtím zde působila misie vedená z Bavorska. Konkrétně z Řezna v oblasti Čech a z Pasova v oblasti Moravy. Kníže Rastislav (846-870) ovšem chtěl učinit svůj lid zcela samostatným a nezávislým na pasovském duchovenstvu, které zdůrazňovalo nadřazenost říše východofranské a učilo lid poslušnosti k ní. Dobře pochopil jaký význam pro upevnění státního zřízení může mít samostatná církevní organizace, která by nebyla řízena zvenčí, ale byla pevně spojena se státem.

Proto Rastislav (pravděpodobně po r. 860) posílá k papeži Mikuláši I. žádost, aby vyslal na Velkou Moravu učitele, kteří by zajistili prohloubení křesťanské víry a zajistili vzdělání dostatečného počtu moravských kněží. Papež však prosbu nevyšlehl asi i s ohledem na východofranského krále Ludvíka Němce, který byl papeži oporou v jiných záležitostech. Tak se Rastislav obrátil do byzantské Konstantinopole k císaři Michalovi III., který neodmítl. Ovšem ani jeho zájem nebyl čistě duchovní, ale také mocenský. Byzanci šlo o rozšíření vlivu konstantinopolského patriarchátu. V té době Byzanc usilovala o pokřesťanštění Bulharska a o jeho získání do své sféry vlivu. Kdyby se jí podařilo přimknout k sobě Velkou Moravu, která s Bulhary sousedila z druhé strany, mohla by svého cíle dosáhnout snadněji.

Byzanc ovšem nevyslala biskupa, který by tam mohl zřídit samostatnou diecézi. Vždyť ani nevěděli, jaké poměry na Moravě panují. Proto vysílají na Moravu misii, která má nejprve vůbec zmapovat situaci a připravit podmínky pro další působení.

Ovšem volba obsazení této misie byla velice šťastná. Do čela byl postaven byzantský učenec Konstantin, který se v podobných úkolech již několikrát osvědčil, a jeho bratr Metoděj. Tito rodní bratři pocházeli ze Soluně (někdejší Thesaloniky), druhého největšího města tehdejší byzantské říše. Rodina jak se zdá byla řecká, ale děti se od malička učili též slovansky. Také v okolí Soluně byli totiž Slované usazení. Otec Lev byl vysokým vojenským hodnostářem.

Mladším byl Konstantin (nar. 827) (řeholní jméno Cyril /Kyrillos/) přijal až krátce před smrtí. Vynikal ve školách nevšedním nadáním. Po smrti svého otce se Konstantin dostal k císařskému dvoru a získal možnost vyššího vzdělání na konstantinopolské univerzitě. Posléze mu byla nabídnuta významná místa ve státní správě, ale Konstantin odmítl. Rozhodl se pro stav duchovní. Přijal jáhenské svěcení. Později se stal učitelem na univerzitě. Proslavil se natolik, že mu bylo dáno přívěskovo „filosof“.

Metoděj byl asi o 14 let starší než Konstantin (nar. asi 813). Projevil právnické nadání. Ještě mlád se stal místopředsedou (archontem) jedné provincie obývané Slovanů. Ale po čase se všech hodností zřekl a uchýlil se do kláštera - pravděpodobně i kvůli znechucení z mocenských intrik a převratů na císařském dvoře, resp. i v církevní správě. Později se v tom samém klášteře setkal se svým bratrem Konstantinem.

Patriarcha Fotios a císař Michal je ovšem z ústraní vytrhli a vyslali s poselstvím k Chazarům, kteří sídlili v jižním Rusku. Šlo hlavně o obnovení přátelství s nimi v době, kdy Rusové ohrožovali Byzanc. Za úkol měli hájit křesťanskou víru vůči židovství, které se zde šířilo již od 8. st. Navíc si vyžádali navrácení byzantských zajatců. Při této cestě našli údajně ostatky sv. Klimenta. Po návratu zpět Metoděj přijal opatství v jednom klášteře a Konstantin se uchýlil do soukromí u chrámu sv. apoštolů v Konstantinopoli.

Zde je zastihl nový úkol, který se pro oba ukázal úkolem na zbytek života. - misijní působení na Rastislavově Moravě. Než se vydali na cestu, podnikli důkladnou přípravu. Konstantin vytvořil pro slovanskou řeč zvláštní písmo, tzv. *hlaholici*, která dokázala zachytit zvukové odstíny slovanské řeči. Hned pak také pořídil několik překladů z řečtiny do slovanštiny - které potřeboval pro misijní působení (např. výběr z evangelií, vybrané bohoslužebné texty). Pak přidali další překlady: všech čtyř evangelií, Skutků ap. a Žalmů. Později, po Konstantinově smrti, byl Metodějem pořízen překlad zbytku Bible. Bohoslužby konali ve slovanském jazyce podle východního obřadu, ovšem přizpůsobovali se také i obřadu římskému, který byl v zemi již předtím přítomen. Zároveň vychovávali duchovenstvo, přičemž zde byla velkou pomocí velká Konstantinova vzdělanost.

Když se práce rozvíjela vyvstala potřeba svěcení dalších kněží. Ani Konstantin ani Metoděj neměli biskupské svěcení, aby mohli nové kněží vysvětit. Proto se s pěti žáky vydali na cestu k získání jejich svěcení. Pravděpodobně měli namířeno nejprve do Konstantinopole. Ovšem cestou se seběhlo několik věcí. Za prvé se dozvěděli, že byzantský císař Michal byl zavražděn a patriarcha Fotios sesazen. Zároveň se jim dostalo dopisu, kterým je k sobě do Říma zval papež Mikuláš I., který se zajímal o jejich působení. Ten mezitím zemřel a tak slovanské bratry přivítal nový papež Hadrián II. Předložili mu slovanský překlad bohoslužebných knih. Papež uznal jejich pravověrnost a uznal vedle latiny, řečtiny a hebrejštiny také jazyk slovanský za bohoslužebný. Dal také Konstantina vysvětit na biskupa, Metoděje a dva další na kněze a zbylé tři za lektory. Konstantin ovšem onemocněl a uchýlil se do řeckého kláštera v Říme (zde přijal řeholní jméno Cyril) Zemřel tu 14.2.869. Bylo mu 42 let. Metoděj byl pak vysvěcen na biskupa a dokonce ustanoven arcibiskupem pro oblast Moravy a Panonie (přibližně Maďarsko, část Rakouska a bývalé Jugoslávie).

To vyvolalo nevoli biskupů bavorského episkopátu, kteří v oblastech nyní podřízených Metodějovi, viděli své výsostné území. Snad ještě na cestě z Říma byl Metoděj bavorskými biskupy zajat a vězněn dva a půl roku. Po jeho návratu se pak střídala období klidu na práci s novými úklady proti Metodějovi. Zemřel 6.4.885 ve věku asi 72 let. Díky intrikám nitranského biskupa Wichinga byli pak staroslověnsky vzdělaní kněží a mniši (bylo jich prý na dvě stovky) vypovězeni ze země. Někteří našli útočiště v Čechách, v Polsku a v Bulharsku. Plamínek slovanské vzdělanosti a kultury, nedávno rozdmýchaný, skoro uhasl. Poslední dozvuky slovanské liturgie se uchovaly v sázavském klášteře. R. 1096 byli ale mniši vyhnáni a jejich písemnosti zničeny. Nadále se zde pak pěstovala již jen latinská liturgie.

Odkaz - Význam Písma svatého

Z odkazu bratří Cyrila a Metoděje, apoštolů Slovanů, si krom jiného neseme důraz na důležitost Písma svatého pro duchovní

život církve a pro život křesťana. Navázali tak na ap. Pavla, který už 800 let před nimi vystihl význam Písma svatého pro život církve. V textu z 2Tm to vystihuje tak, že Písmo nám jedinečným způsobem slouží 1) k poznání Krista a jeho spásy a 2) k orientaci pro křesťanský život. Stručně řečeno Pavel vysvětluje: význam Písma pro víru a pro praktický život církve a křesťanů. U toho důrazu ap. Pavla i soluňských bratří se můžeme ještě krátce zastavit.

1) Písmo - zdroj poznání Krista a spásy (v. 15)

Soluňští bratři, kteří přinesli Slovanům Písmo v jejich vlastním jazyce, toužili po tom, aby z nich mohli poznat samotného Krista. Je významné a určující, že Konstantin a Metoděj viděli za základ veškeré misijní a duchovní práce mezi Slovany, přinést jim Písmo, přinést jim evangelium v jejich vlastním jazyce. Z Písma je totiž možno poznat Boha, z Písma mluví Moudrost - Kristus. Tento Kristus přišel, aby shromáždil národy, protože je světlem celého světa, ne jen nějaké výběrové skupiny. Bez Písma by národy měly „zatemněno“ - Tyto myšlenky zaznívají v tzv. Proglasu (předmluvě k evangeliím, snad přímo od samotného Konstantina).

Ap. Pavel napsal Timoteovi: „*Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše*“ (v. 15). Timoteus zná svatá Písma (SZ) už od dětství. Je s nimi obeznámen zřejmě přes ženskou linii svého rodu - přes babičku Lois a matku Eunike, jejichž upřímnou víru Pavel v tomtéž listu připomíná (2Tm 1,5). Podle knihy Skutků byla Timoteova matka židovka, která uvěřila v Krista, kdežto jeho otec byl pohan („Řek“ - Sk 16,1). Svědectví Písma (tehdy ještě SZ) bylo tedy v Timoteově životě od dětství přítomno.

Ovšem znalost Písma nemá zůstat jen u jakéhosi povědomí toho, co se v něm nachází. Nejde tu jen o znalost biblických příběhů nebo morálních naučení. Pro Pavla má Písmo svůj hlavní význam v tom, že skrze ně můžeme nabýt *moudrosti ke spáse*. Nejde tu tedy o nic jiného, než o záchranu člověka z moci zla, hříchu a smrti, o dobrou a živou naději pro život tento u budoucí, jde o to, jak obстоjíme před Bohem. Písmo může dát moudrost ke spáse, k záchraně. Ovšem aby nedošlo k mýlce, že ke spáse se lze nějak promudrovat, filosofovat svým rozumem, uvádí Pavel hned vzápětí v čem ona moudrost, k níž Písmo vede, spočívá. Ve víře v Krista Ježíše. Křesťanství není filosofie. Není cestou vzepětí lidského ducha k božství. Veškerá znalost Písma a veškerá moudrost, kterou nabízí a poskytuje, vede k jednomu jedinému - k víře v Ježíše Krista. On se nám stal moudrostí od Boha, jak píše Pavel jinde.

Písmo má tedy už od dob biblických onen přídomek „svaté“ (tak i u Pavla). Ovšem ne tak, že vy sama ta kniha byla středem naší naděje. Svatým je Písmo proto, že vede k moudrosti, kterou je Kristus sám. Bratři z Jednoty bratrské měli odvahu zařadit Písmo mezi věci služebné - které slouží k poznání Krista a Boží milosti (což jsou dle nich věci podstatné). Z Bible se totiž může stát posvátná kniha, posvátný odkaz apoštolů a proroků, ale přitom se nám stane spíše jakousi relikvií, o které s úctou mluvíme, než svědectvím o živém Kristu, se kterým se máme setkat tváří v tvář ve víře, v obrácení a v následování. Jen pokud je nám Písmo moudrostí ke spasení a to vírou v Krista Ježíše, jenom tehdy dochází smysl Písma svatého svého cíle.

2) Písmo - autorita pro život (v. 16-17)

Písmo tedy chce dát moudrost ke spáse a to vírou v Krista. Druhý důraz ap. Pavla v našem textu je, že Písmo slouží jako vodítko a průvodce pro život a jednání křesťana: „*je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu*“ (v. 16-17).

Jistě by bylo chybou chtít udělat z Písma pouze učebnici morálky a z křesťanství pouze soustavu etických pravidel. Tak se někdy lidé na křesťanství dívají a někteří (byť jich není mnoho) dávají své děti do náboženství, protože zde tuší jistý morální standard, kterému je záhodno naslouchat. Písmo, to ovšem nejsou skripta mravouky. Poselství Bible i křesťanství se vyprazdňuje, zbude-li z něj toliko morální systém, vodítko pro to co se smí a nesmí, má a nemá. Rozhodujícím poselstvím Písma je vést člověka ke Kristu, k osobnímu setkání s ním ve víře.

Ovšem věřit v Krista znamená podle Písma vždy také Krista následovat. A tak Bible sice není učebnicí morálky, ale přece chce být pomocí v tom jak Krista následovat a co to vůbec znamená ho následovat. Že o tom neměli vždy jasno ani první křesťané, jsou nám listy apoštolů více než jasným svědectvím. Sledujeme zde zápas apoštolů o to, aby církev byla skutečně církví, aby víra v Krista byla vírou osvědčenou každodenním životem.

Závěr

Připomínáme si dnes alespoň kuse příběh soluňských bratří Konstantina a Metoděje. Zejména pak jejich důraz na překlad Písma do srozumitelné řeči Slovanů. Dnes je přístup k Písmu mnohem jednodušší. Bibli je dostatek, navíc v různých moderních překladech. Vztah k Písmu je ovšem věc další. Připomínáme si zde i slova Pavlovo - Timoteus *znal* svatá Písma. Tiše se předpokládá, že členové CB budou dobře znát Bibli. Je to předpoklad správný? Kéž zde i my nacházíme moudrost ke spáse a to vírou v Ježíše Krista. Kéž zde i my nacházíme pomoc a povzbuzení k živému následování Krista celým svým životem. AMEN